

Funkcionāli ierobežotu jauniešu pāreja uz pieaugušo veselības aprūpes sistēmu: sagatavotība un pieredze

Laura Baranova¹, Anita Vētra²

¹ Fizioterapijas prakse SIA "Rursus", Latvija

² Rīgas Stradiņa universitāte, Rehabilitācijas fakultāte, Latvija

Ievads. Veselības aprūpes kontekstā pāreja (angļu val. *transition*) tiek definēta kā mērķtiecīga, organizēta jauniešu ar īpašām vajadzībām pāreja uz pieaugušo veselības aprūpes sistēmu. Pastiprināta uzmanība pārejas procesam tiek pievērsta, balstoties uz skaitā pieaugušo pētījumu rezultātiem, kas rāda, ka jauniešu ar hroniskām saslimšanām piekļuve un veselības aprūpes pakalpojumu izmantošana būtiski samazinās pārejas procesā, atstājot negatīvu ietekmi uz jaunieša veselības stāvokli ilgtermiņā.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis ir izpētīt funkcionāli ierobežotu 18–21 gadus vecu jauniešu sagatavotību pārejai uz pieaugušo veselības aprūpes sistēmu un noskaidrot viņu subjektīvo viedokli par sociāli ētiska rakstura problēmām, saņemot veselības aprūpes pakalpojumus pārejas periodā. Lai izvērtētu jauniešu sagatavotību pārejai, tika izmantota pārejas sagatavotības novērtēšanas anketa (angļu val. *Transition Readiness Assessment Questionnaire* (TRAQ)). Kvalitatīvo datu ieguvei tika veikta fokusa grupas diskusija.

Rezultāti. TRAQ aizpildīja 68 dalībnieki, tostarp 50 anketas aizpildīja paši jaunieši, bet 18 anketas aizpildīja jaunieša vecāks / aprūpētājs. Kopējais vidējais aritmētiskais TRAQ rādītājs ir 3,86, mediāna – 4,25, bet, atsevišķi izvērtējot tikai jauniešu aizpildītās anketas, kopējais TRAQ rādītājs ir 3,74, mediāna – 4,08. Viszemākie rādītāji tika uzrādīti apakšgrupā "Pierakstīšanās pie veselības aprūpes speciālistiem": vidējais aritmētiskais rādītājs – 3,45, mediāna – 3,86. Kopējais TRAQ vērtējums statistiski būtiski atšķiras atkarībā no anketas aizpildītāja ($p = 0,009$), augstāku TRAQ vērtējumu uzrādot gadījumā, kad anketas aizpildītājs ir vecāks / aprūpētājs. Izvērtējot tikai jauniešu aizpildīto anketu rezultātus, kopējais TRAQ vērtējums ($p = 0,039$) un rezultāti vienā no apakšgrupām – sava veselības stāvokļa pārzināšana ($p = 0,011$) – statistiski būtiski atšķiras atkarībā no jaunieša dzimuma, abās kategorijās augstākus rezultātus uzrādot gadījumā, kad anketas aizpildītājs ir sieviete. TRAQ latviešu valodas tulkojumam tika konstatēta laba iekšējā saskaņotība ($\alpha = 0,943$). Fokusa grupas diskusijā piedalījās 4 dalībnieki. Diskusijas dalībnieki pārvalda nepieciešamās pašaprūpes prasmes un spēj aizstāvēt savas intereses, kas ir sagatavotību raksturojoši faktori. Dalībnieki ziņo, ka piekļuve medicīnas pakalpojumiem, kas tiek segti no valsts pamatbudžeta, ir apgrūtināta. Līdz ar pilngadības sasniegšanu diskusijas dalībnieki aizvien retāk izmanto veselības aprūpes pakalpojumus.

Secinājumi.

1. Funkcionāli ierobežoti jaunieši vecumā no 18 līdz 21 gadam pārvalda pārejai uz pieaugušo veselības aprūpes sistēmu nepieciešamās pašaprūpes prasmes un spēju aizstāvēt savas intereses.
2. Jaunieši nepietiekami izmanto apgūtās prasmes veselības aprūpes pakalpojumu izmantošanā.
3. Sievietes un jaunieši, kas uzsākuši mācības augstākās izglītības iestādēs, ir labāk sagatavoti pārejai uz pieaugušo veselības aprūpes sistēmu.
4. Diskusijas dalībnieki norāda uz apgrūtinātu piekļuvei valsts apmaksātiem medicīnas pakalpojumiem, kas ierobežo nepieciešamo medicīnisko pakalpojumu regulāru saņemšanu.
5. Lai gan pētījuma dalībnieki ir norādījuši uz medicīnas pakalpojumu sniedzēju bezpersonisku un vienaldzīgu attieksmi, tomēr viņiem ir izdevies izveidot labas attiecības ar veselības aprūpes speciālistiem, ko apstiprina arī anketēšanas rezultāti apakšgrupā "Komunikācija ar medicīnas pakalpojuma sniedzējiem".